

baptizati sunt, omnes iustificati sunt per datam formam fidei trinitatis, acceptoq; spiritu sancto, qui signum est credendum, quod sint filii dei. Et ut ad cumulū nobis iustificationis proficeret, resurgens præceptis suis auctoritatem tribuens, æmulos nos eorum hac fiducia faceret, per quam iustificemur, meritis nos aueremus, per quam gloriam adepti clari appareamus in regno dei, quia iustificati à morte teneri non possumus. Passione enim saluatoris uicta mors, quæ prius causa peccati dominabatur, iustificatos ab eo retinere non audet.

CAPVT. V.

Iustificati igitur ex fide, pacē habeamus ad deum, per dominum nostrum Iesum Christum. Pacem cum deo habere, fides facit, non lex. Hæc enim nos deo reconciliat sublati peccatis, quæ nos deo fecerāt inimicos. Et quia dominus Iesus huius gratiæ minister est, per ipsum pacificati sumus deo. Maior enim fides, quàm lex est. Lex enim nostra causa est, fides dei. Et lex ad præsentem disciplinā pertinet, fides uero ad salutē pertinet perpetuā. Sed qui de Christo nō ita sentit ut debet, ad fidei præmia nō poterit puenire, quia fidei nō tenet ueritatē. ¶ Per quē & accessum habemus in gratiam istam in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum dei. Manifestum est per Christū nos aditum habere ad gratiam dei. Ipse enim est arbiter dei & hominum, quia nos doctrina sua erigens, sperare fecit donum gratiæ dei, stantes fide eius. Ideo stantes, quia prius iacimus: credentes autem erecti sumus gloriantes in spe claritatis, quam promisit deus nobis. ¶ Non solum autem sed & gloriamur in tribulationibus nostris. Quoniam per tribulationes oportet nos intrare in regnum dei, ideoq; & in his gloriādū docet. Spei autem

autem addita tribulatio, augmentum facit præmij. In-
 dex enim fixæ spei tribulatio est quæ testimonium per-
 hibet ad coronam. **V**nde dominus ait: **Beati eritis cum**
uos persequentur, & dicet omne malum aduersum uos
propter iusticiam dei, Gaudete & exultate, ecce em̄ co-
piofa merces uestra in cælo. Contemnere enim presen-
tia, & quæ oblectamenta sunt, & in pressura non cede-
re spe futurorum, magni meriti est apud deum. Ideoq; in
tribulationibus gloriandū est, quia tanto plus acceptu-
rum se credit, quanto in tribulatione se uiderit fortio-
rem. Scientes quod tribulatio patientiam operatur.)
Hoc est tribulationem patientiā operari, si tribulatio
ipsa motū non patiatur infirmitatis aut dubitationis.
¶ Patientia aut probationem.) **Manifestum est, quia pa-**
tientia si talis fuerit qualem diximus, firma uidebitur
probatio. ¶ Probatio aut spem.) **Spes in eo qui proba-**
tus uidetur, non immerito dicitur. Dignus enim scie-
tur, accepturus remunerationem in regno dei. ¶ Spes
autem non confundit, quia charitas dei diffusa est in cor-
dibus nostris, per spiritum sanctum qui datus est no-
bis.) Spes non confundit, dum stulti & hebetes à perfi-
dis iudicamur, credentes quæ mundana carent ratio-
ne. Pignus enim charitatis dei habemus in nobis per
spiritum sanctū datum nobis. Fidele enim esse promif-
sū dei probat spiritus sanctus datus apostolis, & no-
bis qui diuersis linguis imperiti loquerentur, cum in-
terpretationibus præstitit ad confirmandam spem, &
ut charitatem dei commendaret in nobis, ut quia cha-
ros falli impossibile est, securos nos faceret de promif-
sione, quia & deus est qui promifit, & his quos charos
habere uult promifit. Quia enim fidei nostre rationem
humana uerba asserere non ualent, uirtutum testimo-
nio, quæ cū tacent clamāt, rationalis approbatur ad
confusionē prudentiū mūdi: q̄ audacia yborū terrenis cō-
tra cælestia dimicāt, et carnalibus aduersis spiritualia, &
prudētes se dicere nō erubescūt. Nā sicut peregrini hoīs
D 4 impro

Mat. 5.

improbabilis origo in terra aliena est, ita & fidei nostræ ueritas peregrinatur in terris: & quia natura eius uerbis explicari non potest, uirtutis, quæ maior res est, testimonio commendatur.

V T quid enim Christus cum adhuc peccatores es-
semus secundū tempus, pro impijs mortuus est,
uix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bo-
no forsitan quis audeat mori? Si pro incredulis ac dei
 inimicis Christus ad tempus morti se dedit, Ad tēpus
 enim mortuus est, quia tertia die resurrexit: quāto ma-
 gis cum in illum credimus auxilijs suis muniet nos? Ad
 hoc enim pro nobis mortuus est, ut & uitam & gloriā
 nobis acquireret. Itaque si pro inimicis mortuus est,
 quantum prestet amicis debet intelligi. Apud homines
 ergo, id est, secundum tempus mori uisus est. Ille enim
 apud inferos pro salute animarum irreuerentes & ne-
 quam spiritus iudicabat. Tempora in mundo sunt, ubi
 oritur & occidit sol, & luna crementum et detrimentū
 facit, & dies & nox in statu suo non perseverant. Res e-
 nim quæ tempori & ætati subiecta est, mutabilis sem-
 per est. Huc ergo tempori Christus mortuus est, dum
 excessit e corpore. Vbi autem tempus nō est & ætas, ibi
 non solum uiuus, sed & uictor repertus est. Hinc uoluit
 affectum saluatoris erga nos commendare, cum dicit:
 Vix pro iusto quis moritur: Christus autem pro impijs
 mortuus est. Si enim pro iusto uix aliquis moritur, pro
 impijs quomō potest fieri ut quis moriatur? Et si pro
 bono uno fortē audeat quis mori, aut fortē nō audeat,
 quia utrūq; difficile esse significat, quemadmodum ui-
 deri potest, ut audeat aliquis pro multorum impieta-
 tibus mori? Si enim quis pro iusto aut bono audeat for-
 tē mori, miseratione quadam illectus aut affectu bono-
 rum operum eius, pro impijs uero non solum quod sua-
 deat mori deest, sed & quod in lachrymas prouocet.
 Christus autem mortuus est pro impietatibus populū
 adhuc non sui, ut omnia quæ mundus diffidit, faceret
credi.

credibilia. Duos ergo gradus fecit iusti & boni, quàm-
 uis & iustus bonus dicendus sit: tamen genera ipsa po-
 suit, iustus in exercitiis significans, bonum uero natu-
 ra, qui simplicitate innocēs dicatur. Vnde quàmuis me-
 lioris meriti sit, quantum ad locum istum pertinet, iu-
 stus quàm bonus, tamē pro bono, inquit, fortē aliquis
 audeat mori, ut quia miserabilior causa innocētiae est,
 ad hoc cogi fortē aliqūē posse significet. Deniq; optant
 parētes pro infantibus bonis mori, non dicam uxores
 pro bonis maritis. Nā si uelimus de bono & iusto pro-
 ponere, aliquando meliorem iustum deprehendimus,
 aliquando præponendum bonum. Si enim iuxta dei le-
 gem qui iustus est melior bono est, sed illo qui nec dū
 secum laborauit ut amplificaret se bonis. Exercitio em̄
 bonum naturæ suæ iustus meliorabit. Si autem iuxta
 mundum fuerit iustus, præponitur illi bonus propter
 innocētiam, quia huiusmodi non est sine impietate iu-
 sticia. Itaq; omnis natura bona est: iusticia autem legis
 dei, fructus est competens naturæ. Ideoq; iusticia boni-
 tas est, unde iusti semper appellantur & boni. Non ta-
 men semper boni iusti, quia non propter opera uocan-
 tur boni, sed propter innocentiam. Iusticia enim per se
 cta est bonitas, dum explet opere naturæ suæ bona.
 ¶ Commendat autem suam charitatem deus in nobis.)
 Sic commendat suam charitatem, dum adhuc inimicis
 suis beneuolus est, & mittit qui saluet eos, cum utique
 non mereantur. ¶ Quoniam si cum adhuc peccatores
 essemus Christus pro nobis mortuus est, multo magis
 iustificati nunc in sanguine ipsius, salui erimus ab ira p
 ipsum.) Hoc dicit, quia si pro peccatoribus filium suum
 deus occidi permisit, quid faciet pro iustificatis, nisi ser-
 uet eos ab ira, id est, tutos illos præstet ab illusione dia-
 boli, ut securi sint in die iudicii, cū cœperit perfidos ul-
 tio deuastare? Quoniam enim bonitas dei nullum pe-
 rire uult, mortem dignissimam dedit, ut intelligenti-
 bus dei gratiam circa se, adderet dignitatem & gloriā,
 D 5 ingra-

ingratis cumularer pœnam. Ingrati hi sunt qui deo uocante dissentiunt, dei gratiam abnuentes, ut in proposito erroris & malignitatis permaneant. ¶ Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortē filij eius, multo magis reconciliati salui erimus in uita ipsius.) Manifestum est, quia si ut reconciliaret nos sibi deus, filium suum morti tradidit, quanto magis reconciliatos saluos faciet in uita ipsius? Si enim mors saluatoris profuit nobis, quanto magis uita ipsius cum resurgit à mortuis? Quia sicut mors eius à diabolo nos eruit, ita & uita eius de die iudicij dei nos liberabit. ¶ Non solum hoc, sed & gloriamur in deo, per dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.) Non tantum pro accepta salute & securitate, deo gratias agendas docet, sed & gloriandum per Christum Iesum in deo, qui dignatus est ex impijs & inimicis, dici nos suos amicos, ut omnia beneficia per Christū consecutos nos gaudeamus: ut quia per ipsum cognouimus deum gloriātes in eo, reddāmus ei honorificentiam parem deo patri, ipso sibi idoneo teste prædicante, ut honorificent, inquit, filium sicut honorificant patrem. Post dei ergo patris prouidentiam & donum quod dedit per Christum, ut personam filij nobis gratam faceret, quia per unum Christum redempti sumus, ab uno deo patre, adiecit. ¶ Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & sic in omnes homines pertrāsit in quo omnes peccauerūt.) Quoniam superioris dei gratiam per Christum datam ostendit secundum ordinem ueritatis, nunc ipsum ordinē unius dei patris, per unum Christum filium eius declarat, ut quia Adam unus, id est Eua, & ipsa enim Adā est, peccauit in omnibus, ita unus Christus filius dei peccatum uicit in omnibus. Et quia propositum gratiæ dei erga genus humanum ostendit, ut ipsa primordia peccati ostēderet, ab Adam inceptit qui primum peccauit, ut prouidentiam

unius

unius dei per unum reformasse doceret, quod per unum fuerat lapsum & tractum in mortem. Hic ergo unus est per quem saluati, hanc illi reuerentiam quam deo patri debemus ipso uolente. Dicit enim idem alio loco: Qui in his seruit Christo, placet deo, cum scriptum est: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Si ergo soli deo seruiendum dicit, & Christo seruire precipit, in unitate dei est Christus. nec dispar aut alter deus, quando cum soli deo seruiendum lex commonet, Christo seruiens deo placere dicatur. Igitur sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita & per unum Christum damnatio & mors peccati, prestans uitam æternam. Quod inferius declarat. In quo, id est, Adam omnes peccauerunt. Ideo dixit, in quo cum de muliere loquebatur, quia non ad speciem retulit sed ad genus. Manifestum itaque est in Adâ omnes peccasse quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, quos genuit omnes nati sunt sub peccato. Ex eo igitur cuncti peccatores, quia ex ipso sumus omnes. Hic enim beneficium dei perdidit, dum præuaricauit, indignus factus edere de arbore uitæ ut moreretur. Mors autem dissolutio corporis est, cum anima à corpore separatur. Est & alia mors, quæ secunda dicitur in gehenna, quam non peccato Adæ patimur, sed eius occasione propriis peccatis acquiritur, à qua boni immunes sunt, tantum quod in inferno erant, sed superiori quasi in libera, quia ad cælos ascendere non poterant. Sententia enim tenebantur data in Adam, quod chirographum in decretis morte Christi deletum est: sententia autem decreti fuit, ut unius hominis corpus solueretur super terram, anima uero uinculis inferni detenta exitia pateretur. ¶ Usque ad legem enim peccatum erat in hoc mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. In Adâ oēs dicit peccasse, sicut supra memorauimus, & usque ad legem datam non imputatum esse peccatum. Putabant enim se homi-

homines apud deum impune peccare, sed non apud homines. Nec enim lex naturalis penitus obtorpuerat, quia non ignorabant, quia quod pati nolebant, alijs facere non debebant. Nam usq; adeo nō ignotum fuit peccatum inter homines, ut Iacob cum idola sua apud illū quæreret focer eius Laban, in quo inuentum fuisset furtum, morte dignum iudicaret: & Ioseph quāuis per calumniam, tamen quasi reus clausus in carcere est: & pistor & pincerna Pharaonis, ob delictū similiter passi sunt, & Moses occiso Aegyptio atterritus lege est. Quo modo ergo non imputabatur peccatū cū lex non esset, aut quomodo uindicabatur, nisi lex sciretur? Lex naturalis semper est, nec ignorabatur aliquando, sed putabatur ad tempus tantū autoritatē habere, non & apud deum reos facere. Ignorabatur enim quia iudicaturus est deus genus humanum, ac per hoc non imputabatur peccatum, quasi peccatum non esset apud deum, incuriosum deum asserentes. At ubi autē lex data est per Moysen, manifestatum est curare deum res humanas, & nō impune his futurū qui male facientes, quacūq; ex causa in presenti euadunt. Nam utiq; qui inter se, magistra natura, peccata nō inultra censebant, quanto magis deum hęc quem mundi sciebant opificem requisitum non debuerant ignorare? Quippe cum Sodoma & Gomorra per ignē adiudicata sit deperire, quod obliuio quidem texerat, Moyses autem ut affirmaret deum iudicem fore, scribendo manifestauit. Sed cum prætermisso deo, fragmenta cœperunt in honorem dei recipere, deprauati mente, partem legis naturalis quæ prima est, calcauerunt. Quia lex naturalis tres habet partes. Cuius prima hęc est, ut agnitus honoretur creator, nec eius claritas & maiestas alicui de creaturis deputetur. Secunda autem pars est moralis, hoc est, ut bene uiuatur, modestia gubernante. Congruit enim homini habenti noticiam creatoris, uitam suam lege frenare, ne frustraretur agnitio. Tertia uero pars est docilis, ut notici

cia

cia creatoris dei & exemplum morū cæteris tradatur, ut discant quemadmodum apud creatorem meritum collocatur. Hæc est uera & Christiana prudentia.

Sed regnauit mors ab Adam usq; ad Moysen. Quoniam non imputabatur peccatum antequam lex daretur per Moysen, sicut dixi, ipsa usurpationis impunitate regnabat mors, sciēs sibi illos deuotos. Regnabat ergo mors securitate dominationis suæ, tam in hos qui ad tempus euadebant, quàm in istos qui etiam hic pœnas dabant pro malis suis operibus. Omnes em̄ suos esse uidebat, quia qui facit peccatum, seruus est peccati. Impune enim credere putantes, magis delinquebant: circa hæc tamen peccata promptiores quæ mundus quasi licita nutriebat. Quo facto gaudebat satanas, securus quod causa Adæ relictum à deo hominē in possessionem habebat. ¶ Regnabat ergo mors in eos qui non peccauerunt in similitudine prauaricationis Adæ, qui est forma futuri Quod in subiectis monstrabimus. Itaque nō in omnes mortem regnasse manifestum est, quia non peccauerunt omnes in similitudinem prauaricationis Adæ, id est, non omnes contempto deo peccauerunt. Qui autem sunt qui contempto deo peccauerunt, nisi qui neglecto creatore seruiunt creature, deos sibi constituentes, quos colerent ad iniuriam dei. Nā & Tara pater Abraæ & Nachor & Laban, proprios deos sibi uendicabant, Et peccatum Adæ non longe est ab idololatria. Præuaricauit enim putans se hominem futurum deum. Aestimauit enim hoc magis pofuturum quod diabolus suasisit quàm quod deus iussit, in loco dei diabolum statuens, unde & subiectus est diabolo. Similiter & hi transgresso deo, dum creaturæ seruiunt, peccant simili modo, nō eodem, quia simili modo soler habere aliquid dissimile. Nec enim potest dici, quia & hi qui præceptum acceperunt non edendi de arbore, sicut Adam, fuerunt qui peccauerunt, non præterito deo, sed in lege naturali. Qui em̄ intellexit & ueneratus est deū, nulli

Ionan. 3

nulli honorificentiam nominis ac maiestatis eius impertiens, si peccauit (quia impossibile est non peccare) sub deo peccauit, non in deum, quē iudicem sensit, ideo que in huiusmodi mors non regnauit. In hos autem si cut dixi regnauit, qui sub specie idolorum seruiuerunt diabolo. Propterea quod lex in autoritate non erat, p mulgata, iudicem deum presentire nequiuerunt. Maxima pars mundi deum fore iudicem ignorabat: perpauci autem in quos non regnauit mors. In quos autē regnauit post istam mortem quæ prima dicitur, à secunda excepti sunt ad pœnam & perditionem futurā. In quos autem non regnauit, quia non peccauerunt in similitudine præuaricationis Adæ, sub spe referuati sunt, aduentu saluatoris in libera: sicut legitur de Abram, quia quamuis apud inferos fuerit, discretus tamen longo interuallo est, ita ut chaos esset ingens inter iustos & peccatores: quanto magis pijs & iustis esset refrigerium, & peccatoribus æstus, impijs uero ardor, ut ante iudicium quod unusquisque dignus esset non lateret. Ac per hoc regnabat in eos mors, quia uidebat opera subtilitatis suæ profecisse eis ad pœnam quasi inimicis. Non enim latuit illum ad hoc factum hominem in mundo, ut imperium unius dei prædicaret, quod præuaricatus est satanas. Ac si in Græco non ita cautum dicat. Sic em̄ dicitur scriptum: Etiā in eos mortē regnasse qui nō peccauerūt in similitudine præuaricationis Adæ. Totum enim hic cōplexus uidetur, ut quia mors, id est, dissolutio per inuidiā facta est diaboli, & in eos qui nō peccauerūt regnasse mortē. Moriuntur enim quod uoti est satanæ. Quod si uerum esset non oportuit dici: Regnauit mors ab Adam usq; ad Moysen, si ab initio usq; ad finem regnat in omnes. Aut fortē gradus fecit, ut ab Adam usq; ad Moysen regnauerit, & à Moysē usq; ad Christum, à Christo uero usq; ad finem, ut ad quam utilitatem hæc locutio proficeret, cum nec sic locutus probetur. Dixit enim ab Adā regnauit mors usq; ad Moysen.

sen, propter quod lex non erat manifestata, ut data lege sub autoritate eius uiuerent, scientes quid cauerent ne regnaret in eos mors. ¶ Igitur qui ante legem hoc seruauit natura duce quod postea lex mandauit, nunquid potest dici, quia mors regnauit in eum? Nam uide quid de eo scriptum sit. ¶ Peccatum, inquit, non imputabatur cum lex non esset, & adiecit, sed regnauit mors ab Adam usque ad Moysen, eo utique tempore quo lex non erat: & conuenit ut quia antequam lex daretur mors regnauit, in eos regnasse dicatur qui peccauerunt in similitudine præuaricationis Adæ, sicut supra memorauimus. ¶ Sicut enim post legem datam, qui fornicationi aut idolis seruierunt, contemnentes legislatorem, regnauit, in eos mors: ita & ante legem qui se sub lege præcesserunt, honorificantes autorem eius, non utique regnauit in eos mors. Propterea enim regnasse dicitur, quia cognitio unius dei euauerat in terris. Denique sic cœpit data lex: Ego sum, inquit, dominus deus tuus qui e-

Exo. 20

duxi te de Aegypto, de domo seruitutis, non erunt tibi dii alij præter me, & non facies tibi idolum neque ullam similitudinem. Data igitur lex est, ne mors regnaret, ut abolitis peccatis prioribus uni deo obsecundaretur genus humanum. ¶ Vnde alio loco dicit idem apostolus: Non regnet peccatum in uestro mortali corpore ut obediatis ei. Quo dicto ostendit etiam nunc regnare mortem si lex contemnatur. Quod enim regnum mortis est, nisi cum sit uoluntas eius dum imperat ad perniciem obediētis? Cuius imperij uoluntas caput est idololatriæ, & tamē sic præscribit nobis de Græcis codicibus, quasi non ipsi ab inuicem discrepent, quod fecit studium contentionis. Quia enim propria quis autoritate uti non potest, ad uictoriam uerba legis adulerat, ut sensum suum quasi uerba legis asserat, ut non ratio, sed autoritas præscribere uideatur. Constat autē quosdam Latinos, porro olim de ueteribus Græcis trās

latos

latos codicibus, quos incorruptos simplicitas temporū seruaui & probat: postquā autem à concordia animis dissidentibus & hæreticis perturbantibus torquere quæstiones cœperunt, multa immutata sunt ad sensum humanum, ut hoc contineretur in literis quod homini uideretur. Vnde & ipsi Græci diuersos codices habent. Hoc autem uerum arbitror, quādo & ratio & historia & autoritas obseruatur. Nam hodie quæ in latinis reprehenduntur codicibus, sic inueniuntur à ueteribus posita, Tertulliano, Victorino & Cypriano. Primū enim in Iudæa cœpit destrui regnum mortis, quia notus in Iudæa deus. Nunc autē in omnibus gentibus quotidie destruitur, dum magna ex parte ex filiis diaboli fiunt filij dei. Itaque non in omnes regnauit mors, sed in eos quæ peccauerūt in similitudine præuaricationis Adæ, sicut supra memorauimus. Adam autem in ideō quæ forma futuri est, quia iam tunc in mysterio decreuit deus per unū Christum emendare, quod per unum Adam præuaricatum erat, sicut dicitur in Apocalypsi Ioannis apostoli. Agnus, inquit, qui occisus est à constitutione mundi. Denique subiecit.

Psal. 75.

Sed nō sicut delictum ita & donū.) Propter quod enim & formam esse dixit unius Christi unum Adam, ne & causa Adæ talē significasse putaretur, qualis & Christi est, ait: Sed non sicut delictū, ita & donum, quia in eo tantum forma Adam Christi est, quia quod unus peccauit, unus emendauit. ¶ Si enim in unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei, & donum in gratia unius hominis Iesu Christi, in plures abundauit.) Hoc est, si unius delicto multi mortui sunt imitantes præuaricationem eius, magis gratia dei & donum in plures abundauit confugientes ad se. Plures enim gratiam consequuntur quā mortui sunt delicto Adæ. Vnde manifestum est non de hac morte quæ omnibus communis est significasse, quia omnes omnino moriuntur, & non tamen omnes gratiā consequuntur.

tur. Neq; mortē in oēs regnasse, sed in eos qui delicto Adæ mortui sunt significatur, quos in similitudinē præuaricationis Adæ dicit peccasse. Hi sunt quos dicit in unius delicto multos mortuos: gratiā autē dei in plures abundare, quia & his qui delicto Adæ mortui dicuntur, similiter peccantes, & in his qui non peccauerūt in hac Adæ præuaricationis similitudinē, dei gratia abundauit. Paterno autē peccato ex dei sententia erant apud in feros, gratia dei abundauit in descensu saluatoris, omnibus dans indulgentiam, cū triumpho sublatis eis in cœlum. ¶ Er nō sicut per unū peccantē, ita & donum. Nam iudicium quidē ex uno in condemnationem: donū autē ex multis delictis in iustificationē.) Manifeste diuersum est, quia uno Adæ peccato condēnati sunt, qui in similitudine præuaricationis eius peccauerūt, Gratia uero dei per Christum nō ex uno delicto, sed ex multis iustificauit homines, dando illis remissionem peccatorum. Hoc ad magnificentiā pietatis dei & Christi loquitur, ut cum delicto Adæ multi tenentur à morte secunda in inferno inferiori, donū tamē gratiæ dei cū iustum esset plecti illos, nō solum ignoscit illis, sed & iustificat. ¶ Si enim unius delicto mors regnauit per unū, multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iusticiæ accipientes in uita regnabunt per unū Iesum Christum.) Contuēdum est unum esse sensum, & in nullo differre. Mortem enim dicit regnasse, non regnare, quia qui intellexerūt per legem iudicium dei, sublatis sunt de eius imperio. Regnauit autē, quia sine manifestatione legis timor dei in terris non erat. Superior ergo sensus est, ut quia mors regnauit ab Adam usq; ad Moysen in eos qui peccauerunt in similitudine præuaricationis Adæ, multo magis gratia regnet abundantia doni dei in uitam per unū Iesum Christū. Si em̄ mors regnauit, quare nō magis gratia regnet, quæ multo plures iustificat quàm hi sunt in quos regnauit mors? quāto magis gratia regnare credenda est, quæ confert uitā per Christū?

E Igitur

¶ Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius iusticiam in omnes homines in iustificatione uitae.) Hoc est, sicut per unius delictum omnes condemnationem meruerunt similiter peccantes, ita & in iusticia unius omnes iustificabuntur credentes. Si qui autem condemnationem hanc generalem esse putant, simili modo & iustificationem generalem accipient. Sed non est uerum, quia non omnes credunt. ¶ Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt plurimi, ita & per unius obedientiam iusti constituentur multi.) Quos supra omnes dixit, hic plures & multos significat. Plures enim delictum Adae secuti sunt prauaricando, non omnes, & multi iusti constituentur, non omnes. Non ergo in eos regnauit mors, qui non peccauerunt in similitudine prauaricationis Adae. ¶ Lex autem subintrauit, ut abundaret delictum.) Potest dici e contra, non ergo oportuit dari legem, ne peccata crescerent. Si enim ante legem minus peccatum est, non opus fuit lege. Plane necessaria fuit lex ut ostenderet imputari apud deum peccata, quae impune fieri credebantur, ut de cetero scirent quod euitare deberent. Vnde Esaias, propheta: Lex, inquit, adiutorio data est. Ut quia ipsi naturae quodammodo inserta sunt iusticiae semina, addita lex est, cuius autoritate & magisterio, ingenium naturae proficeret ad fructum iusticiae faciendum. Sicut enim natiuitas interit nisi nutrimenta habeat, quibus foras adolescat, ita & naturale iusticiae ingenium, nisi habeat quod respiciat & ueneret, non facile proficit sed aegrotat, & superuenientibus cedit peccatis. Consuetudine enim delinquendi premis, ne crescat in fructu, & per hoc extinguitur. Prouidenter ergo data est lex, sicut testatur propheta, sed populus ueterem consuetudinem sequens, multiplicauit peccata. Ipso enim usu plus cepit peccare, quam antea peccauerat, & sic factum est ut data lege, non minuerent sed abundarent peccata. Apostolus enim ostendit quid prouenerit data lege, non quid lex fecerit. Quomodo autem legis ui-

tio crescebant peccata, quæ cōminatur ne peccetur, sed
 subintrasse dicitur, ut abundaret peccatum. Verum est,
 quia quasi profutura intrauit & cū humilitate: postea
 autem cœpit dominari eis quibus præceperat ne pec-
 carent, & peccabant. Offendere enim cœpit lex abun-
 dantiam peccatorum, cumq; interdixerat pius fiebant, q̄
 facta erant. Igitur hoc modo ut abundaret delictū da-
 ta ē lex. Cōmendās enim Apostolus fidem p̄ quā utiq;
 peccata delentur, legem dixit fecisse ut abundarēt pec-
 cata, sicut supra dixi, quia non data est ut abolerentur
 peccata, sed ut abundarent, dum & ante legem peccato-
 res ostendit, & post legem reos omnes tenuit. ¶ Vbi au-
 tem abundauit peccatum, superabundauit gratia.

Manifestum est, quia cum abundaret peccatum, super-
 abundauit gratia, dum donū dei uenit ex promissione,
 & omnium peccatōum contexit, ut diaboli inuidia nihil se p̄
 fecisse doceat. Quia enim cum data esset lex ad utilita-
 tem humanam, id egit diabolus ut suadendo illicita ini-
 uerteret, ut quod profuturum datum erat, incontrariū
 proficeret, dum mandata contempta sunt, ut non utili-
 tas ex lege commendatio gratiæ dei, sed iudiciū ad uin-
 dictam procederet. Tunc iustus atque misericors deus,
 ut gloriam diaboli quam de triumphato homine quæ-
 fierat exinaniret, filium suum uenturū decreuit, qui om-
 nia peccata donaret, ut maior fieret leticia ex dono
 gratiæ, quàm fuerat luctus ex peccato. Gaudium enim
 doni dei etiam his proficit, de quibus triumphare non
 potuit satanas. Idcirco superabundauit gratia super pec-
 catum quod suasit faranas. ¶ Ut quemadmodum re-
 gnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per
 iusticiam in uitam æternam, per Iesum Christum do-
 minum nostrum. Peccatum regnauit uidendo opus
 suum peccantibus in mortem proficere, in qua gloria-
 batur simili modo, ut & gratia regnet per iusticiam in uitā
 æternā per Iesum Christū dominum nostrum, ut sicut
 per Adam cœptum peccatum regnauit, sic & p̄ Christū
 E 2 gratia